

שנינו במשנתנו: בראשי חדשים ובחולו של מועד קורין ארבעה וכו'.

בעא מיניה עולא בר רב מרבא: פרשת ראש חודש, כיצד קורין אותה בארבעה קוראין?

דמתחילין הקריאה בפרשת התמיד: "צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי וגו'". אם כן, הך פרשתא דהויין תמניא פסוקי, היכי נעביד בקריאתה?

אי תימא דניקרי תרי מן הקוראין תלתא תלתא פסוקין, אם כן, הא פשו להו תרי פסוקין בפרשה, ואין משיירין בפרשה פחות משלשה פסוקין [כדמפרש טעמא לקמן]!

אלא, ניקרי תרי גברי ארבעה ארבעה פסוקין.

ואכתי, היאך נעביד בפרשה בתרייתא, הא פשו להו שבעה פסוקי! ד"וביום השבת" — הויין תרי פסוקי, ו"ובראשי חדשיכם" — הויין חמשה. והיכי נעביד בהך פרשתא?

אי ניקרי חד גברא תרי פסוקי מהא ד"וביום השבת", וחד פסוקא מהנך פסוקי ד"ובראשי חדשיכם", הא אין מתחילין בפרשה פחות משלשה פסוקים [כדלקמן]!?

ואי תימא דליקרי תרי פסוקי מהא ד"וביום השבת", ותלתא מהך ד"ובראשי חדשיכם", אם כן, הא פשו להו תרי פסוקי בפרשה, ואין משיירין בפרשה פחות משלשה פסוקין!

אמר לו: זו — לא שמעתי. אבל כיוצא בה — שמעתי.

דתנן גבי מעמדות [שכנגד כל משמר מכ"ד משמרות שהיה עולה לירושלים להקריב

קרבנות, היו כ"ד מעמדות בערי ישראל. ובזמן שהמשמר היה מקריב הקרבן, היו מתפללין על קרבן אחיהן שיתקבל ברצון, ומתענין וקוראין בתורה. כמבואר במס' תענית כ"ו ע"א. עיי"ש]:

ביום הראשון — קורין "בראשית", ו"ויהי רקיע".

ותני עלה: "בראשית" — בשנים, בשני קוראין. "יהי רקיע" — באחד.

והוינן בה: בשלמא "יהי רקיע", אפשר למקרי באחד, דתלתא פסוקי הוו.

אלא פסוקי "בראשית", היאך אפשר לקראן בשנים, הא חמשה פסוקי הוו, ותניא: הקורא בתורה — לא יפחות משלשה פסוקים.

אם כן, היאך נעביד?

ואיתמר עלה: רב אמר — דולג. דהיינו, שהראשון קורא שלשה פסוקים, והשני חוזר וקורא את הפסוק השלישי שקרא אותו שלפניו.

ושמואל אמר: הראשון קורא חצי הפסוק השלישי ופוסק, והשני קורא את חציו השני של הפסוק.

והוינן בה: רב אמר דולג, מאי טעמא לא אמר כשמואל, דפוסק?

ומבארין: משום דקסבר דכל פסוקא דלא פסקיה משה — אנן לא פסקינן ליה.

ותמהינן: ושמואל אמר דפסקינן ליה?!

והא אמר רבי הנניא קרא²⁹: צער גדול היה

כב-א

29. שהיה בעל מקרא, ויודעה בגירסא, ובקי בטעמיה [רש"י תענית כ"ז ע"ב, ד"ה רבי

לי אצל רבי חנינא הגדול, ולא התיר לי לפסוק — אלא לתינוקות של בית רבן, הואיל ולהתלמד עשויין?

ומתרצינן: התם, בתינוקות של בית רבן, טעמא מאי התירו? משום דלא אפשר בלאו הכי, שאינם יכולים לקרות הפסוק כולו! הכא נמי — הא לא אפשר למקרי לשני קרואין כדין בלא לפסוק.

ושמואל דאמר פוסק, מאי טעמא לא אמר דולג?

גזירה משום הנכנסין אחר שקרא הראשון, שכשישמעו השני קורא פסוק זה, יאמרו: לא קרא ראשון אלא שני פסוקין.

ומשום היוצאין אחר שקרא הראשון שלשה פסוקין, שיאמרו: לא יקרא השני אלא שני פסוקין.

מיתבי: פרשה של ששה פסוקים — קורין אותה בשנים.

ישל המשה פסוקים — קורין ביחיד.

קרא ראשון שלשה, השני קורא את השנים הנותרים מפרשה זו, ואחד מפרשה אחרת.

ויש אומרים: שלשה פסוקין מהפרשה האחרת, לפי שאין מתחילין בפרשה פחות משלשה פסוקים³⁰.

ואם איתא להך דאמרן לעיל, אם כן תקשי לתרוייהו! דלמאן דאמר דולג — נדלוג, שיחזור השני ויקרא פסוק שגמר בו הראשון, ולמאן דאמר פוסק — נפסוק³¹?

ומתרצינן: שאני התם — דאפשר בהכי, שיכול לקרוא מפרשה האחרת, דהתם מיירי בקריאת שני וחמישי, דהכל מעניינו של יום הוא.

אמר רבי תנחום אמר רבי יהושע בן לוי: הלכה כיש אומרים, דצריך לקרוא שלשה פסוקין מפרשה אחרת.

חנינא].

פסוקים: ויאמר ה' אל משה גו' ועתה הניחה לי. מיהו יש חומשים שאינם עושים כאן כלל פרשה, וסדר ה"ר משה מיימון זצ"ל אינו עושה כאן שום פרשה". וע"ע במג"א [סי' קל"ח ס"ב].

31. רש"י לא גרס להך "למאן דאמר פוסק נפסוק", דהא קתני "קרא ראשון שלשה", ואי אפשר לפסוק עוד.

והיינו משום דס"ל דקושית הגמ' אסיפא דברייתא. אבל הריטב"א פירש, דקושית הגמ' ארישא, דאמרינן דפרשה של ה' פסוקין — קורין אותה ביחיד. משמע דא"א לקרותה בב'. ולהכי מקשינן, הא אפשר לדלוג או לפסוק! ומתרצינן דהאי דשרינן לדלוג או לפסוק — היינו דווקא היכא דלא אפשר, אבל הכא — הא

30. כתבו התוס', דאף ד"ויחל" אחר ב' פסוקים מתחילת הפרשה הוא, וכן בקריאה דר"ח, שהרביעי מתחיל "ובראשי חדשיכם", ולא חיישינן שמא יאמרו שהקורא לפניו לא קרא אלא ב' פסוקים, מ"וביום השבת", ה"ט, דשאני פרשיות אלו, שידועות הן לעולם — וליכא למטעי. ועיי' במהרש"א שהעיר, דבספרים שלנו, "ויחל" אחר ד' פסוקים הוא!

ועיי' בשו"ת מהרי"ל [סי' קמ"ט] שהאריך בזה, והביא את האור זרוע [בהל' שבת סי' מ"ד], וז"ל האר"ז: "הלכך, מה שאנו קורין ויחל משה, דהיינו פסוק שלישי, שפיר דמי כדפי', אע"פ שאין מניחין לצד ראש הפרשה כי אם שני

ואמר רבי תנחום אמר רבי יהושע בן לוי: כשם שאין מתחילין בפרשה פחות משלשה פסוקים — גזירה משום הנכנסים, שלא שמעו שקרא מפרשה העליונה, ויאמרו שקרא רק שני פסוקין, כך אין משיירין בפרשה פחות משלשה פסוקים — גזירה משום היוצאין, שסבורין שהקורא אחריו לא יקרא אלא שני פסוקין הנותרים.

ותמהינן: פשיטא! השתא, ומה אתחלתא, להתחיל בפרשה פחות משלשה פסוקין, דקא מקיל תנא קמא, ואמר דסגי שיקרא פסוק אחד — מחמירי יש אומרים ואמרי שיקרא דווקא שלשה פסוקין, שויר, דמחמיר תנא קמא, דהא קתני "ושל חמשה — ביחיד", ולא אמרינן דיקרא שלשה ויפסוק, לא כל שכן דמחמירי בהא יש אומרים?!

ומתרצינן: מהו דתימא, נכנסין באמצע הקריאה — שכיחי, ולהכי החמירו יש אומרים לענין התחלה, דלא יתחיל פחות משלשה פסוקין. אבל יוצאין לא שכיחי, דהא מנחי ספר תורה — ונפקי! וסלקא אדעתין דלא גזרינן שלא ישייר פחות משלשה פסוקין בפרשה, דכיון דיוצאין לא שכיחי, לא יטעו לומר שקרא השני רק שני פסוקין,

קמשמע לן — דגזרינן.

והוינן בה: ותנא קמא, מאי שנא שוירי בפרשה פחות מג' פסוקין דלא משיירינן — משום יוצאין, אתחולי פחות מג' פסוקין נמי נגזור דלא — גזירה משום הנכנסין?!

אמרי: מאן דעייל לבית הכנסת, ושמע שקרא השני שלשה פסוקין, והראשון לא קרא מפרשה זו אלא שני פסוקין — שיולי שויל היאך קרא הראשון רק שני פסוקין, ויאמרו לו שקרא מפרשה העליונה. אבל היוצא, לא ישאל, ויטעה לחשוב שקוראין רק שני פסוקין.

שלח ליה רבה בריה דרבא לרב יוסף: גבי הקריאה מעמדות הלכתא מאי³², האם דולג או פוסק?

שלח ליה: הלכתא — דולג, והקורא האמצעי דולגן, דחוזר וקורא פסוק שקרא הראשון. דאם לא ידלג, הרי יצטרך לקרוא בפרשה שניה פחות מג' פסוקין. ואם יקרא ג' פסוקין מפרשה שניה — הרי קראה כולה³³.

אפשר ביחיד.

עוד כתב שם הריטב"א, דנהגו לפעמים כשיש משתה חתנים, וקורין רבים בשבת, שחוזרין וקורין מה שקראו הראשונים. וכ"כ המחבר [רפ"ב ס"ב]. אבל הרמ"א שם כתב דיש אוסרין, וכן נהגו במדינות אלו, חוץ מבשמחת תורה.

32. כך פירש רש"י, וכך הביא הרשב"א בשם הרמב"ן. והקשה הרשב"א, א"כ הוי הלכתא למשיחא, שהרי מעמדות אינן נוהגין היום?! והביא, דהגאונים פירשו, דמיירי אקריאת

פרשת ר"ח, והאי אמצעי דולגן — היינו שני [והאי דקרי ליה אמצעי יותר מלשלישי, משום שכן דרך חכמים לקרוא לשני אמצעי אע"ג דאיכא טובא, עיי' בטורי אבן], ואע"ג דאכתי איכא גזירת נכנסין, מ"מ, אי לא נעביד הכי — איכא גזרות טובא, עיי"ש. [ובטורי אבן כתב, דהכי עדיף, משום דחששא דיוצאין חמיר טפי, דגבי נכנסין — מאן דעייל שיולי שויל כדלקמן].

33. כך פירש רש"י. והגרעק"א תמה עליו, הרי

איקלע לבבל בתענית צבור. קם, קרא בספרא. פתח — בריך, חתים — ולא בריך. נפול כולי עלמא אנפייחו [נפלו כולם על פניהם]. ורב — לא נפל על אפיה [ולהלן מבארין לכל הני מילי דעבד].

והשתא, מכדי רב — בישראל קרא, שהרי הוא לא היה כהן ולא לוי, ואם כן, דבשלישי קרא, מאי טעמא חתם ולא בריך? לאו, משום דבעי למיקרי איניש אחרינא בתריה ברביעי? חזינן דקורין ארבעה בתענית ציבור!

ודחינן: לא. רב — בכהני קרא, על אף שלא היה כהן. דהא רב הונא שהיה ישראל — נמי קרי בכהני, דכהנים חלקו לו כבוד לקרות בתורה ראשון [כמבאר במס' גיטין נ"ט ע"ב].

ותמהינן: מאי קא מדמית? בשלמא רב הונא — קרי בכהני, דהא אפילו רב אמי ורב אסי, דכהני השיבי דארעא ישראל גינהו — מיכא הוו כיפפו ליה לרב הונא.³⁶

שנינו במשנתנו: זה הכלל כל יום שיש בו מוסף וכו' [קורין ארבעה].

איבעיא להו: תענית צבור, ככמה קוראין קורין בתורה?

מי נימא דדווקא ראש חדש ומועד דאיכא קרבן מוסף — קרינן ארבעה, אבל הכא דליכא קרבן מוסף — לא, או דלמא, כיון דהכא נמי איכא מיהא מוסף תפלה, דהיינו תפלת "ענגנו"³⁴, נקרי ארבעה?³⁵

תא שמע ממתניתין. דתנן: בראשי חדשים ובחולו של מועד — קורין ארבעה. משמע, הא בתענית צבור — קורין שלשה!

אימא רישא: בשני ובחמישי ובשבת במנחה — קורין שלשה. משמע, הא בתענית צבור — קורין ארבעה!

אלא, על כרחך, מהא — ליכא למישמע מינה.

תא שמע, דקורין בתענית ארבעה: דרב

— היינו תפלת נעילה. שהיה דרכן להתפלל נעילה בכל תענית צבור. ובמס' תענית [כ"ו ע"א] דחה הריטב"א פירוש זה. ועיי' ברש"ש.

35. הקשו הריטב"א והרשב"א, הא במעמדות איכא מוסף תפילה, ובכל זאת קורין רק שלשה, חזינן דתלוי דווקא בקרבן!

ותירצו, דדלמא הדר קרי רביעי בפרשת "ויחל" וכיוצא בה. עיי"ש. ועיי' ראש יוסף.

36. כתבו התוס' בגיטין [נ"ט ע"ב, ד"ה דאפילו], דמוכח מהא, דאי לאו דכיפי ליה, אף בגדול מכל בני עירו — אסור. והיינו, דאף דת"ח קודם לכהן מצד "ונקדשתי", מ"מ, בקריאת התורה תקנו מפני דרכי שלום, דכהן

גם אם האמצעי דולג, הרי מתחיל בפרשה פחות מג' פסוקין, ויטעו יאמרו שהראשון קרא ב' פסוקין!

והכי הוה ליה לרש"י למימר: דכשאמצעי דולג, הרי שבקריאת הראשון — עובר על אין משיירין בפרשה פחות מג' פסוקין, ובקריאת השני — עובר על אין מתחילין בפרשה פחות מג' פסוקין. משא"כ אי הוה אמרינן דהשלישי דולג, דאז היה עובר גם בשני על אין משיירין, להכי טוב יותר שאמצעי דולג, דעדיף טפי מלעבור פעמיים על אין משיירין. ועיי"ש שהניח את דברי רש"י בצ"ע.

34. כך פירשו רש"י והרשב"א. והריטב"א הביא, דאחרים פירשו [כן הוא במאירין], דמוסף תפילה

אלא רב, הא איכא שמואל בנהרדעא, שהיא בכבל, דכהנא הוה, ודבר עליה [נהוג היה שמואל להיות מעל רב]?!?

ומתצינן: באמת שמואל נמי — מיכף הוה כייף ליה לרב. ורב הוא דעבד ליה לשמואל כבוד בהאי דאדבריה עליה. וכי עביד ליה כבוד — בפניו, אבל שלא בפניו — לא עביד ליה. והכא שלא בפניו היה, דשמואל לא היה בכבל אלא בנהרדעא.

ואמרינן: הכי נמי מסתברא — דרב בכהני קרא. דאי סלקא דעתך בישראל קרא, לפניה מאי טעמא בריך? הרי רק הפותח והחותם מברכין, וכדחזינן דחתים — ולא בריך, מפני העולה אחריו!?

ודחינן: לא תוכח מהא, דמיירי לאחר שנתקנה התקנה דכולן מברכין לפניה ולאחריה, ולהכי בריך.

ומקשינן: אי הכי, דמיירי לאחר תקנה, לאחריה נמי לברייך?

ומתצינן: שאני היכא דיתיב רב, דמועל הוה עיילי לבית הכנסת לאחר התחלת הקריאה, ולהכי בריך לפניה משום גזירה. אבל מיפק לא הוה נפקי לפני שסיימו את הקריאה, ולהכי לא בריך אחריה, דהרי רואין את העולה אחריו — וליכא למטעי.

כב-ב

תא שמע: זה הכלל, כל שיש בו ביטול מלאכה לעם במה שמתאחרין בבית הכנסת, כגון תענית צבור ותשעה באב שמתרין במלאכה [דתשעה באב מותר במלאכה חוץ ממקום שנהגו לאסור] — קורין שלשה קרואין.

ושאין בו ביטול מלאכה לעם, כגון ראשי חדשים [שאין בהם ביטול מלאכה כל כך, לפי שאין הנשים עושות בהם מלאכה]³⁷ וחולו של מועד [דעושיין בו רק מלאכת דבר האבד] — קורין ארבעה.

חזינן להדיא בכרייתא, דבתענית צבור — קורין שלשה!

ומסקינן: שמע מינה.

אמר רב אשי: והא אנן לא תנן הכי?

דתנן, זה הכלל: כל יום שיש בו מוסף ואינו יום טוב — קורין ארבעה.

האי זה הכלל לאתווי מאי? לאו, לאתווי תענית ציבור ותשעה באב דקורין נמי ארבעה, משום שיש בהם מוסף תפילה!?

ומקשינן: ולרב אשי, מתניתין מני? לא תנא קמא, ולא רבי יוסי?!

שם ביום המעשה, ותרגם יונתן: "ביוםא דחולא", ומיירי התם בערב ראש חודש, משמע דראש חודש — לאו יום מעשה הוא.

והקשה הטורי אבן, הא סוף סוף איכא ביטול מלאכה דאנשים, שהם מותרים בעשיית מלאכה [עיי"ש שהקשה עוד]?

וכתב, דר"ח אסור במלאכה אפילו לאנשים

קודם, אף שאין שוין בחכמה. ועיי' ברא"ש וברמב"ם בפירוש המשנה.

37. והביא רש"י בשם מורו הזקן ומברייתא דרבי אליעזר, דניתנה להם מצוה זו, בשביל שלא פירקו נזמיהן לעגל. והביא רש"י מקרא המסייע לכך דבטלין ממלאכה בר"ח, דכתיב: "ונסרת